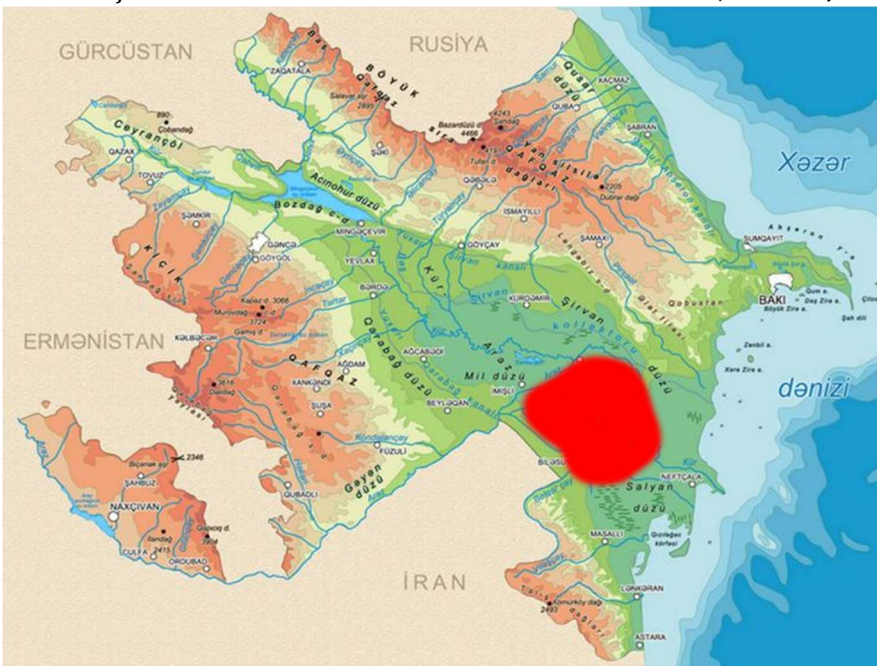

PaNi termini “sözün nüvəsi”. “Məsdər” terminindən imtina

Ənənəvi ərəb qrammatikası «*məsdər*» termini ilə formal olaraq feil kökündən düzəlmiş isimləri ifadə edir. Lakin məna baxımından, «*mu-*», «*mə-*», «*ta-*», «*i-*», «*t-*»

kimi ön şəkilçilərin və başqa morfemlərin təmizləsək, əsl «*nüvə*»nin çox vaxt daha dərinə gizləndiyinin şahidi olarıq. PaNi sistemində artıq «*məsdər*» termini istifadə olunmur. PaNi «*məsdər*» əvəzinə yeni bir termin – «*nüvə*» – təqdim edir, çünki: «*Məsdər*» ilkin hərəkət formasını gizlədir;

O, çox vaxt bir konteynerə çevrilir, halbuki **PaNi** kökün impulsunu, vektorunu və gərginliyini axtarır;

«*mu-*» ilə başlayan klassik məsdərlər oxucunu yanlış məna ilə yükləyir, elə bil ki, bu sözün mahiyyətidir, halbuki bu yalnız obyekt, qabıq, daşıyıcıdır – impulsun özü deyil.

Məsdər ≠ Nüvə olan nümunələr:

Nümunə olaraq, «**tuğyān**» (طُغْيَان) sözünə baxaq (əl-Bəqərə surəsi, 2:15 ayəsi):«**tuğyān**» sözü - «**tu-**» şəkilçisi və boğaz (həmzəvi) vurğusu ilə formalaşmışdır. Ənənəvi tərcümədə bu «onların itaətsizliyi», «azgınlığı» və ya «cəzasına səbəb olan təcavüzkarlıq» kimi başa düşülür. Lakin diqqətlə təhlil etdikdə görünür ki, bu forma altında əsl feil nüvəsi gizlənmişdir və klassik qrammatika bunu bir növ dogma-ənənə ilə gizlətməmiş olur.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində Muğan düzü adlı coğrafi mövqe vardır (şəkildəki xəritədə qırmızı markerlə işarələnmişdir).

İddia: (غِيَان) **ğıyān** sözün nüvəsidir.

Bunu təhlil üzərindən də isbat edəcəyəm.

Baxmayaraq ki, **muğan** sözünün açıq-aşkar semit kökünə bağlılığı hiss olunur, bu söz ərəb lüğətlərində qeydə alınmayıb. Səbəb? Səbəb isə, budur ki, müasir bədəvi qrammatikası, sözün nüvəsinə, onun aparıcı enerji və vektoruna diqqət yetirmir.

Əgər bu toponimi «dəyişkən davranış» fikri ilə bağlasaq **Muğan**, əslində, **ğ-y-n**

kökünün təmiz izidir —.

mu- prefiksi isə «daşıyıcı», «konteyner», yəni bir şeyi özündə saxlayan forma mənasını verir.

ğıyan, 2:7-dən 2:15-ə qədər olan ayələrin kontekstində də göründüyü kimi, «qeyri-ardıcıl davranış»,

Söz	məsdər sözlər	nəyə görə nüvə deyil	PaNi-yə görə nüvə
mu'allim (معلم)	müəllim	daşıyıcı konteyner	'ilm nüfuz edən bilik
mu'āhada (معاهدة)	müqavilə	rəsmiləşdirilmiş razılaşma	'-h-d: müəyyənləşdirilmiş hüdüslənmə
muğān (مغان)		ərəb lüğətində yoxdur, lakin, kodun olduğu şübhəsizdir	ğ-y-n → ğıyan dəyişkən davranış
tuğyān (طُغْيَان)	qiyam, üsyan	formal olaraq, məsdər-dir, lakin nüvə deyildir	ğıyan → dəyişkən davranış
ta'līm (تعليم)	təlim, öyrətmə prosesi	prosesin nəticəsi	'-l-m: → bil, öyrən
is'lām (إسلام)	islam-(qrammatik termin kimi ismdir)	imperativ	s-l-m: sülh et, əmin amandır et

«müəyyən faktordan asılı olaraq, təzadlı davranış» mənasını daşıyır.

Maraqlı fakt: Muğan düzənliyi, Mingəçevir SES tikilməzdən əvvəl yaz aylarında Kür və Araz çaylarının daşması nəticəsində, su altında qalırdı, ilin qalan hissəsində isə quru və yarımşəhra iqliminə malik olurdu.

Bu fakt **Muğan** sözünün semantikasını təsdiqləyir:

Muğan — «qeyri-təbii davranışın daşıyıcısı», «dəyişkən ünsürün konteyneri».

Əgər biz **tüğyan** məsdərinin klassik və sərt termininə bağlı qalsaydıq və onu “növə” anlayışı ilə yoxlamasaydıq, bu əlaqəni üzə çıxarmaq qeyri-mümkün olardı.

Muğan sözü klassik ərəb lüğətlərində mövcud deyil, lakin azərbaycan və ümumi türk dilləri səviyyəsində asanlıqla oxunur və tanınır. Nəticə olaraq, Muğan toponiminin «*ğıyan*» nüvəsi ilə əlaqəli şəkildə araşdırılması göstərir ki, məsdərdən imtina və **nüvəyə** keçid dili mənasızlaşdırmır — əksinə, ona canlılıq, əzələ, elastiklik və hərəkətilik qazandırır. Bu yanaşmanın köhnə ərəb dili məktəbinin nümayəndələri üçün şokedici və qəbuledilməz görünə biləcəyini də başa düşürəm.

Amma necə deyərlər — fakt fakt olaraq qalır. Hazırladığım **PaNi** sistemi isə bunu diri dil təfəkkürünün ustad dərsi ilə sübut edir.